

Současně nám dosud chybí prováděcí předpisy a o mnohém možná v rozporu s přáním zákonodárce rozhodne až zmíněná aplikační praxe. Zatímco dosavadní StavZ byl v době svého přijetí jakýmsi tréninkovým polem pro tehdy nový SpŘ a takřka nebylo novinky obsažené ve SpŘ, která by do StavZ nebyla zakomponována, naopak NSTavZ je na řadě míst prospikována vylukami ze SpŘ a speciálními, byť mnohdy kusými procesními úpravami. Až aplikační praxe dá odpověď na otázku, zda mnohé odchylky od SpŘ vlastně nepředstavují problém, se kterým se státní památková péče nepříjemně srazila v roce 2005.¹⁷⁴ Navíc koneckonců i stávající StavZ se po řadu let potýkal s tím, že nejen stavební úřady velmi pomalu opouštěly zažitou praxi spojenou se stavebním zákonem z roku 1976 a vlastní StavZ začala aplikační praxe navzdory datu nabytí účinnosti tohoto zákona používat v plné šíři reálně až mnohem později. Bez zajímavosti pak není ani skutečnost, že některé významné otázky, jako je třeba forma podmiňujícího aktu dotčeného orgánu a možnosti jeho soudního přezkumu, vyřešily soudy až v závěru platnosti stávajícího StavZ.¹⁷⁵

Tento článek představuje některá zákoutí nové právní úpravy z pohledu relativně úzce zaměřeného zájmu státní památkové péče a i v rámci tohoto zaměření se dá konstatovat, že vlastně spíše klouže po povrchu problémů. Na druhou stranu se však snažil představit NSTavZ v co možná nejkomplexnější podobě a snad tak umožní, aby na něj navázaly další články, které jednotlivé dílčí problémy popíší ve větší hloubce, ale již bez potřeby představovat normu jako celek.

JUDr. Martin ZÍDEK

Odbor památkové inspekce,

Ministerstvo kultury ČR

martin.zidek@mkcr.cz

■ Poznámky

pozdějších předpisů, a další související zákony, viz Sněmovní tisk 410. Novela z. o urychlení výstavby dopravní infrastruktury – EU, *Digitální repozitář PS PČR*, <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=410>, vyhledáno dne 24. 12. 2023.

¹⁷⁴ Svým nálesem, publikovaným pod č. 240/2005 Sb., zrušil Ústavní soud jako protiústavní část PamZ, která upravovala v porovnání s vylukami SpŘ v NSTavZ ještě rozsáhlejší vyluku tehdy platného správního řádu č. 71/1967 Sb. v rámci řízení o prohlášení věci za kulturní památku.

¹⁷⁵ Až rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 8 As 171/2020 – 36 ze dne 29. 10. 2021 jednoznačně i pro oblast památkové péče deklaroval, že na závazné stanovisko dotčeného orgánu podle § 149 SpŘ může navazovat úkon stavebního úřadu přezkoumatelný soudem, jakým je územní souhlas podle StavZ. Předchozí rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 8 As 241/2017 – 33 ze dne 29. 1. 2018 v této věci konstatoval, že územní souhlas není rozhodnutím, ale jiným úkonem dle části IV. SpŘ a že závazné stanovisko orgánu památkové péče je rozhodnutím, které je samostatně přezkoumatelné v rámci správního soudnictví. Tím ale byla popřena judikatura téhož soudu k téže problematice na úseku životního prostředí. Jinými slovy rozhodně nikoli marginální otázka formy podmiňujícího aktu dotčeného orgánu pro souhlasy stavebního úřadu a jeho přezkumu v rámci správního soudnictví byla správními soudy dořešena ani ne rok před přijetím NSTavZ, tj. cca 2 roky před plánovaným zrušením dosavadního StavZ a skoro 15 let od nabytí jeho účinnosti. K tomu např. Martin Zídek, *Závazné stanovisko v památkové péči II.*, *Správní právo* 55, 2022, č. 5, s. 257–306.

K záměru výstavby větrných elektráren v blízkosti Rožmberka nad Vltavou

V době, kdy civilizace čelí zásadním výzvám spojeným se změnami klimatu, jsou před památkovou péčí kladeny nové úkoly, jejichž řešení souvisí s konflikty několika veřejných zájmů. Je proto nutná širší odborná diskuse, která napomůže vyhledat adekvátní názorovou pozici organizací hájících památkové hodnoty. Nebezpečí, která v této souvislosti hrozí i na nejvyšším cenovým krajinným panoramatům, je možné vnímat v souvislosti s návrhem výstavby větrných elektráren nedaleko jižní hranice České republiky.

V krajině v blízkosti Rožmberka mají být instalovány tři větrné elektrárny Vestas V162 6,2 MW. Záměr veřejně prezentovala v červnu 2023 společnost Meridian Nová energie, s. r. o. Každou z elektráren tvoří rotor o průměru 162 m ukotvený na tubusu výšky 166 m, takže horní úvrať rotoru dosahuje do výšky téměř 250 m od země. Elektrárny mají být postaveny západně od Rožmberka při okraji katastrálního území Horní Jílovice. Nejbližší z nich má stát u bývalé obce Žumberk ve vzdálenosti necelých 3 km od hradu Rožmberk, další jsou situovány 3,4 km od hradu severně od Žumberského kopce a dále u bývalé obce Hořipná ve vzdálenosti 4 km od hradu.

Hrad Rožmberk nad Vltavou je národní kulturní památkou, jejíž architektonické a historické hodnoty dokládají postupný vývoj významného panského sídla a přilehlého historického města. Hrad byl postaven na důležité obchodní stezce, vedoucí z Čech do bohatého horního Podunají. S původním německým názvem Rosenberg je poprvé zmiňován v roce 1250 za vlády krále Václava I. Patří tak mezi nejstarší hrady Vítkovců, předchůdců jednoho z nejvýznamnějších českých šlechtických rodů – Rožmberků. Jedná se o komplex původně dvou rožmberských hradů, tzv. Dolního a Horního hradu, z kterého se zachovala pouze kamenná hláska zvaná Jakobínka. Za života Voka z Rožmberka i jeho nejbližších potomků byl hrad obydlím vladaře a centrem panství.

Od roku 1620 vlastnil hrad a panství rod Buquoyů, který v polovině 19. století přestavěl Dolní hrad na rodové muzeum, horní část upravil na letní šlechtické sídlo (tzv. Nový zámek) s okrasnou zahradou a vyhlídkovým altánem – Glorietem. Na hrad navázaly rozsáhlé parkové úpravy v Gabrielině luhu a na Tomášském vrchu, propojeném s hradem vysokým mostem. Cestní síť spojovala hrad s parkovými úpravami

Obr. 1. Plánované větrné elektrárny na pozadí NKP hradu Rožmberk. Foto a vizualizace: Marek Ehrlich, 2023 (fotoarchiv NPÚ, ÚOP v Českých Budějovicích).

Obr. 2. Narušení panoramatu města a hradu Rožmberk plánovanými větrnými elektrárnami. Foto: Klára Pešková, 2010 (fotoarchiv NPÚ, ÚOP v Českých Budějovicích), vizualizace: Marek Ehrlich, 2023.

a dalšími místy v okolí, například s poutní kaplí sv. Anny ve Studenci. Výjimečné hodnoty krajiny v okolí Rožmberka a Vyššího Brodu vedly k návrhu krajinné památkové zóny Rožmbersko, která však dosud nebyla prohlášena.

Členitý reliéf v meandrovitém údolí Vltavy nabízí dodnes četné výhledy z vyvýšených míst na panorama historického města s dominantou gotického kostela sv. Mikuláše, korunované siluetou Dolního hradu a doplněné horním areálem s gotickou věží Jakobínkou. Jedinečné hodnoty panoramatu Rožmberka si plně uvědomovali již Buquoyové v průběhu 19. století, když jej bohatě dokumentovali na obrazech i na kolekci fotografií z doby již kolem roku 1860. O přetrvávajícím zájmu a širokém povědomí krajinářských kvalit Rožmberka svědčí také obdobné záběry, které se opakují na historických pohlednicích i na soudobých ikonických záběrech. Právě díky souboru historických památek citlivě situovaných v údolí Vltavy je i dnes Rožmberk nad Vltavou významným turistickým cílem, přičemž turismus je v oblasti nezanedbatelným ekonomickým segmentem i zdrojem pracovních příležitostí.

Kromě jednotlivých památek ve městě a národní kulturní památky Dolního hradu slouží k obhajobě památkových zájmů městská památková zóna Rožmberk a také širší území ochranného pásma kulturní památky, areálu hradu a zámku Rožmberk nad Vltavou. Ochranné pásmo vyhlásil okresní úřad v Českém Krumlově v roce 1997 z důvodu „nedostatečné ochrany výjimečně cenné konfigurace hradu a zámku, jejichž hodnoty urbanistické, architektonické – s ohledem k výlučné pohledové exponovanosti – musí být chápány zároveň nejen v kontextu s historickým urbanismem městského útvaru, ale především ve vysoké kvalitě dochovaného začlenění hradu a zámku v rámci širšího krajinného rámce“. Při přípravě staveb a záměrů v území jsou mimo jiné stanoveny tyto podmínky: „Kontinuita historických vazeb hradu a zámku se širším okolím, konfigurace terénu a charakteristické pohledy na hrad, jeho silueta a výhled z něj do prostoru ochranného pásma nesmí být narušeny nevhodnými zásahy a to zejména (...) vedením komunikací, nadzemních sítí, zřizováním stožárů apod.“

1

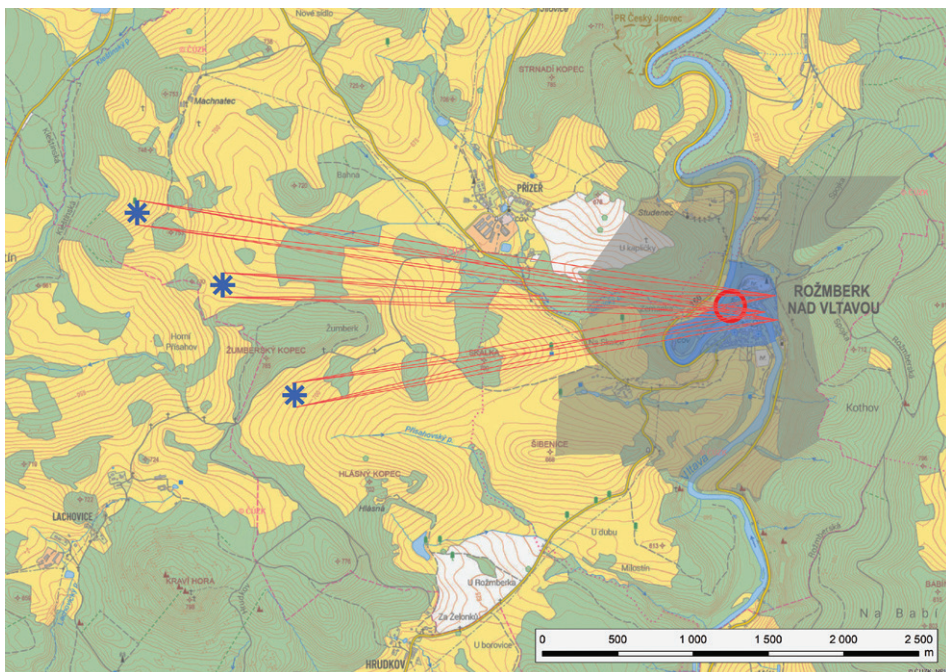

2

Dále: „Významné pohledové osy a průhledy na nemovité kulturní památky a jejich skupiny (...) musí být při zvažování realizace nové výstavby zachovány a respektovány.“

Ochranné pásmo bylo vyhlášeno pro možnost ochrany krajinného prostředí hradu a města před necitlivým narušením novými objekty, například nevhodně umístěnou obytnou zástavbou nebo nepřiměřeně rozměrnou technickou infrastrukturou. Západním směrem dosahuje do vzdálenosti 1 km od hradu, na nejbližší pohledový horizont. V roce 1997 existovalo v ČR

jen několik málo větrných elektráren o výšce do 40 m, vyhlášovatel proto jen těžko mohl předvídat záměr čtyřnásobné velikosti v blízkosti vymezeného území. Nyní navrhovaná elektrárna vzdálená 3 km od hradu by měla stejný vizuální dopad na známé panorama z příjezdové cesty k hradu, jako by na okraji ochranného pásma v lokalitě Na Skalce vznikla větrná elektrárna o celkové výšce 100 m, s tubusem výšky 70 m a průměrem rotoru 65 m. Takový záměr by byl z hlediska památkové péče považován za nepřijatelný, v rozporu s režimem ochranného pásma

3

hradu. Ochranné pásmo se v tomto případě jeví jako formálně neúčinné, přestože by zjevně došlo k faktickému narušení veřejného zájmu na ochranu kulturní hodnoty území.

Při vizualizaci vlivu záměru na charakteristické pohledy na areál hradu ve spojení s historickým městem je zřejmé, že navržené větrné elektrárny by razantně a trvale znehodnotily kulturní hodnoty architektonického a urbanistického souboru. Město vystavěné na březích řeky ve spojení s rozsáhlým areálem hradu dokládá vývoj osídlení v jedinečné návaznosti na přírodní podmínky členitého reliéfu v meandrech Vltavy. Struktura osídlení je dosud podstatně dochována bez výrazných rušivých vlivů, výstavba mohutných větrných elektráren v blízkosti města by značně poškodila prezentaci jeho památkových hodnot. Pohledová závada by byla o to větší, že se jedná o dynamickou dominantu, která vzhledem k otáčení rotoru upoutává pozornost pozorovatele s mnohem větší intenzitou, než by tomu bylo v případě statické dominanty, např. stožáru vysílače. Vzhledem k převládajícím západním větrům by byly rotory většinu času obráceny celou plochou ve směru k Rožmberku a uplatňovaly by se v plné šíři svých mohutných rozměrů.

V *Zásadách územního rozvoje Jihočeského kraje*, které jsou základním koncepčním dokumentem k usměrňování územního rozvoje kraje a ochrany hodnot jeho území, se předmětné území nachází mimo plochy vhodné pro umístění větrných elektráren. V takovém případě

lze zvažovat pouze větrné elektrárny do výše sloupu 24 m, což připravovaný záměr překračuje téměř sedminásobně.

V připravované změně zásad územního rozvoje bude zohledněna nová *Územní studie krajiny Jihočeského kraje* z roku 2021, která v *Krumlovské krajinné oblasti* požaduje zajistit ochranu estetických hodnot před znehodnocením či pohledovým narušením, se zajištěním celistvosti hodnot a jejich obrazu v krajině. Mezi významnými kulturními hodnotami krajiny je uváděn hrad v Rožmberku nad Vltavou. Důvodem opatření je ochrana základních hodnot krajinného rázu na regionální úrovni a jedinečnosti krajinné oblasti před vizuálním znehodnocením, ve smyslu *Úmluvy Rady Evropy o krajině*. Umístěním nevhodných záměrů do těchto míst může dojít ke změně charakteru krajiny, vzniku nežádoucích výškových či pohledových dominant či zásahu do charakteru krajinné scény.

Na základě uvedených argumentů je zřejmé, že by uvažovaná výstavba větrných elektráren výrazně poškodila ojediněle dochovaný krajinný rámec, do kterého je zasazená národní kulturní památka hradu Rožmberk. Zároveň by došlo k výraznému poškození ikonického, historicky dokumentovaného a i v současnosti zažitého obrazu města s dominantami kostela sv. Mikuláše, Dolního hradu a věže Jakobínka. Hrad s městem, jehož dosavadní urbanistický rozvoj výrazně nepřesáhl linii středověkých hradeb, představuje svým napojením na volnou krajinu

Obr. 3. Pohledy na plánované větrné elektrárny ve vztahu k NKP hradu Rožmberk (červený kruh), městské památkové zóně Rožmberk (modrá barva) a ochrannému pásmu NKP (šedá barva). S využitím dat Geoportálu NPÚ zpracoval Marek Ehrlich, 2024.

dnes již velmi ojedinělou urbanistickou kompozici. V případě Rožmberka jde navíc o kombinaci řady působivých přírodních i architektonických forem, které jsou ve vzájemné interakci vizuálně velmi efektní.

Ing. Marek EHRlich
NPÚ, ÚOP v Českých Budějovicích
ehrich.marek@npu.cz